

זיכרון להולכים

הרב יחזקאל יעקבסון

שלוש נקודות חינוכיות לזכרו של הרב שמואל אקשטיין זצ"ל

הרב שמואל אקשטיין זצ"ל, ששנים רבות שימש כראש הישיבה התיכונית בשעלבים, היה תלמיד חכם גדול ומחנך דגול, ונתברך בסגולות מיוחדות ומגוונות. ניתן להאריך ולהרחיב את הדיבור עליהן כמו גם על אהבתו לתורה ודבקותו בה, אך ברצוני לעמוד כאן על שלוש נקודות הנוגעות לתפקידו כמחנך וכראש ישיבה, נקודות ש"דיברו" אלי באופן מיוחד.

א. מקל נועם

הגמ' בסנהדרין (כד, א) משבחת את תלמידי החכמים שבארץ ישראל, ומכנה אותם "מקל נועם" על שום שהם מנעימים זה לזה בהלכה, ומנגד תלמידי החכמים שבבבל מכונים "מקל חובלים". הביטוי "מקל נועם" מדגיש את השילוב שבין ה"מקל" לבין ה"נועם". פוגשים אנו פעמים רבות אנשים שנתברכו בנעימות ובקבלת כל אדם בסבר פנים יפות, אך זאת רק משום שהם אינם מתערבים, אינם מנסים להשפיע, לחנך, או לשנות את התנהגותם של אחרים. לפיכך "נועם" יש בהם, אך "מקל" אין כאן – אין כאן לא חינוך ולא השפעה. אך הרב אקשטיין היה "מקל נועם" אמיתי. הוא הדריך, חינך, כיוון והשפיע על תלמידיו ועל כל הסובבים אותו, כאשר הכל נעשה בחיוך, בהארת פנים, ובעיקר בגילויי אהבה וחיבה לתלמידים, אשר קיבלו כאחד גם את המקל וגם את הנועם.

ב. בור ובאר

הפסוק במשלי (ה, טו) אומר: "שֶׁתֶּה מַיִם מִבּוֹרָךְ וְנִזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרְךָ". גם הבאר וגם הבור הינם מקורות מים, אך קיים הבדל יסודי ביניהם: הבור מקבל את המים אשר הובאו אליו מבחוץ – מי הגשמים באים ונאגרים בתוכו, לעומת זאת את הבאר חופרים לעומק עד שמגיעים אל המים החיים הנובעים בתוכה שהיו קיימים תמיד

בתוך האדמה, והחפירה לעומק רק הסירה את המעטפת שמנעה מאיתנו להגיע אליהם. עבודת הרב והמחנך היא כפולה, ויש בה בחינת 'בור' וגם בחינת 'באר'. ראשית עליו ללמד את התורה לתלמידיו על כל עומקה ומרחביה, בעיון ובבקיאות, הלכה ואגדה. כאן התלמיד הוא בחינת "בור", ותפקידו של הרב למלא את התלמיד בתורה, ואין מים אלא תורה. אך תפקידו הגדול והמאתגר יותר של הרב והמחנך הוא להיות לתלמיד בחינת חופר באר, היינו, לנסות ולהגיע עד עמקי לבבו ונשמתו של התלמיד, עד שיתגלו בו ובתוכו המים הנובעים מתוכו ומעצמו, עד שהתלמיד יגיע ל"נשמה שנתת בי טהורה היא" ול"תורה דיליה". חפירת הבאר הזאת לעומק נשמתו של התלמיד היא חוכמה מיוחדת. כאן דווקא הדוגמא האישית, החינוך ללא מילים, עשויים לפעול בעומק הנפש פנימה הרבה יותר מדיבורים. והרב אקשטיין זצ"ל נתברך בשתי הסגולות הללו. הוא ידע למלא את תלמידיו בתורה וביראת שמים בחינת "בור", ולמעלה מזה הוא היה לתלמידיו בחינת "חופר בארות". אישיותו המיוחדת, הדוגמא האישית שמצאו בו התלמידים באהבת התורה שלו ובמידותיו התרומיות, גרמו לתלמידים לגלות ולהאיר את הטוב הפנימי שבהם. "שְׁתֵּה מֵיִם מִבּוֹרָךְ וְנִזְלִים מִתּוֹךְ בְּאֵרְךָ".

ג. מעביר על מידותיו – סבלנות, אורך רוח ולימוד זכות

הגמרא בתענית (כה, ב) מספרת:

שוב מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות, ולא נענה. ירד רבי עקיבא אחריו ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה, אבינו מלכנו למענד רחם עלינו, וירדו גשמים. הווי מרנני רבנן. יצתה בת קול ואמרה, לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מידותיו וזה אינו מעביר על מידותיו.

גם רבי אליעזר וגם רבי עקיבא התחילו ללמוד בגיל מאוחר מאוד. רבי אליעזר בן הורקנוס התחיל ללמוד בגיל 28, ורבי עקיבא בגיל 40. אך עדיין קיים הבדל גדול בסיפור חייהם: רבי אליעזר בן הורקנוס עשה הכל בכוחות עצמו ולבדו, אף אחד לא תמך בו ולא עודד אותו במעשהו - אדרבה, אביו ובני משפחתו לחמו בו בראשית דרכו, ועשו הכל כדי למנוע ממנו את הליכתו ללמוד תורה בירושלים (עי' בתחילת פרקי דרבי אליעזר, ובאבות דרבי נתן נ"א פרק ה, נ"ב פרק יג). לעומת זאת, את רבי עקיבא עודדה לכל אורך הדרך רחל אשתו, היא עמדה לימינו, היא זו שדרבנה אותו, עד שאמר "שלי ושלכם - שלה הוא". מסתבר שהנהגתו התקיפה של רבי אליעזר נבעה מרצונו לדרוש מאחרים את מה שדרש הוא מעצמו, לא להתחשב בקשיים ובחולשות, ולהיות מסוגל ללכת בכל הכח עד הקצה. לעומתו רבי עקיבא ידע וזכר כל העת את העובדה שאף הוא לא היה מגיע לאן שהגיע בלי עידוד ותמיכה, וללא האמון הבלתי מסויג שנתנה בו רחל, שתמכה בו ועודדה אותו בלי להביט על מצבו הנוכחי

ועל חולשותיו בהווה, ולכן אף רבי עקיבא עצמו היה מעביר על מידותיו ומתייחס בסבלנות לחולשותיהם של אחרים, ומנסה לעודד ולחזק, להדריך ללמד ולחנך, ולהשפיע על תלמידיו בכל מצב שבו הם נמצאים.

כולנו התוודענו במהלך השבעה לסיפור חייו המדהים של הרב שמואל, כיצד על סף הליכתו לצבא, וכביטוי של עצמו "עם רגל אחת כבר בחוץ", שינה את חייו יהודי יקר אחד, מורו לשעבר, אשר במסירות נפש דרבן אותו ללכת ללמוד במשך חודש אחד בישיבה. ה"חודש" הזה נהפך לשנים רבות וארוכות, והוא שינה לחלוטין את מסלול חייו של הרב אקשטיין ושל משפחתו ובעצם של כולנו. אני בטוח שכרבי עקיבא בשעתו סיפור חייו שלו עצמו עמד כל העת מול עיניו, מכאן באו לו הסבלנות ואורך הרוח וההעברה על מידותיו, ומכאן נבע האמון הבלתי מסויג שנתן בתלמידיו בכל עת, כאשר ידע לעמוד לצידם, לרוממם ולהדריכם ולהוליכם בדרך התורה, גם מתוך עומק הקשיים, הנפילות, והסיבוכים הרוחניים בהם הם היו נתונים. זכותו תעמוד לנו. יהי זכרו ברוך!

משנפסקה הנבואה, בכדי שלא יאמרו ישראל ח"ו אבדה תקוותינו, הנה פעל ועשה הש"י להאיר להם במעט קט מן האור הגנוז בתורה. והאור ההוא מתגלה לנו להאיר בכל שנה ושנה, והוא לנו במקום נבואה. והנה המעט מן האור הזה שמתגלה לנו הוא חינוך לגאולה האחרונה, שיתגלה לנו אור הגנוז בשלימות כמו שהיה במעשה בראשית, וכמו שנאמר בנבואה לא יהיה לך עוד השמש וכו' והיה לך ה' לאור עולם. והאור הזה הניסיי אשר הוקבע לדורות, הוא כמו שמחנכין את הקטן בקטנותו מעט מעט בכדי שיעמוד על עומדו בגדלותו. על כן קראו לימים האלה חנוכה, ולהנר מצוה הזה נר חנוכה, לשון חינוך והרגל להאור העתידי, בגאולה העתידה במהרה בימינו.

(בני יששכר כסלו-טבת ג, ג)